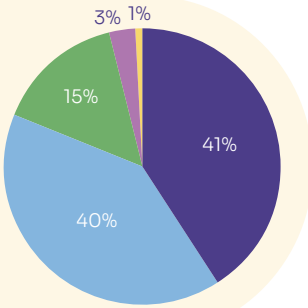
Friese ondernemer gaat voor meer dan winst

Over de respondenten | 812 bedrijven

- 332 eenmansbedrijven/zzp-ers
- 328 microbedrijven (2-9)
- 121 kleinbedrijven (10-49)
- 25 middenbedrijven (50-249)
- 6 grootbedrijven (meer dan 250)

Figuur 1: *Verdeling naar omvang van bedrijf*

Inleiding

Planbureau Fryslân heeft sinds kort een ondernemerspanel. Aan Friese ondernemers is een vragenlijst voorgelegd. In deze publicatie vindt u de eerste resultaten.

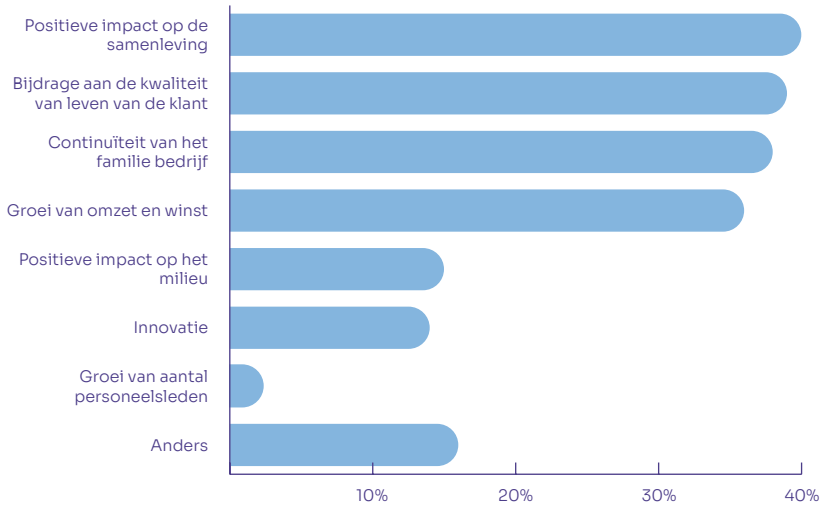
In volgende publicaties maken we verdiepende analyses: maakt het uit dat ondernemingen verschillen in omvang of economische sectoren? De eerste vragenlijst ging vooral over drie transities uit de Regionale innovatiestrategie Noord-Nederland (RIS-3):

- Van lineaire naar circulaire economie
- Van fossiele naar duurzame energie
- Van analoog naar digitaal.

Doelstellingen van ondernemers

Ondernemers konden maximaal drie doelstellingen aanvinken. Daaruit volgt een duidelijke top 4, waarbij Positieve impact op de samenleving en Bijdrage aan de kwaliteit van leven bovenaan staan. Dit sluit aan bij een andere vraag die aan ondernemers is voorgelegd: ruim 40 procent% van de ondernemers is het eens met de stelling dat hun bedrijf sociale en/of omgevingsimpact belangrijker vindt dan winst en/of groei, slechts 15 procent is het daar niet mee eens.

Figuur 2: *Naar welke doelstellingen streven ondernemers vooral?*

Planbureau Fryslân

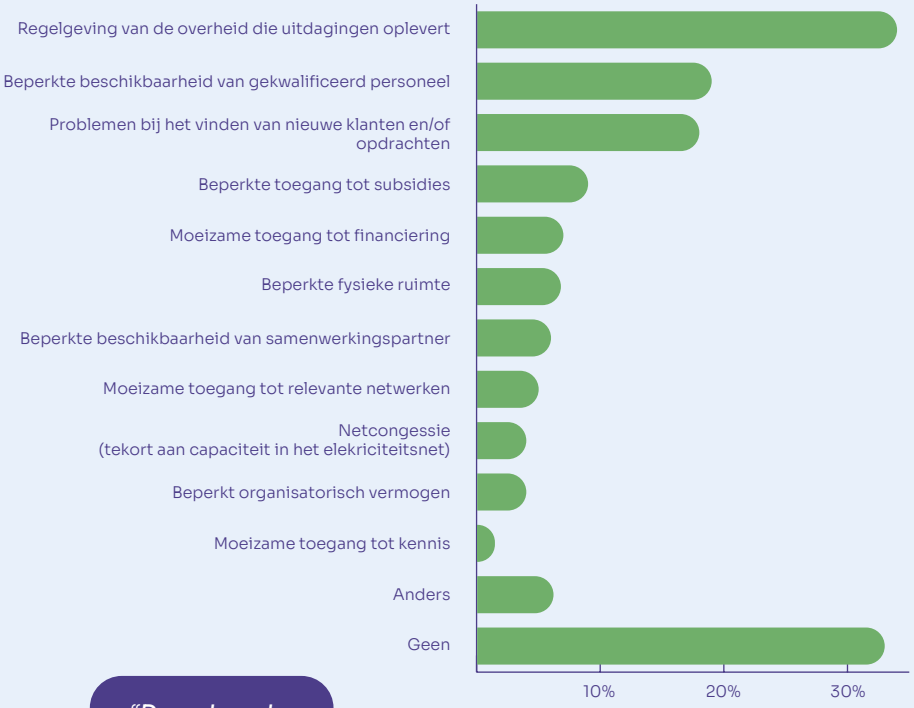
www.planbureau.frl

Lees verder op de volgende pagina's

Uitdagingen

Ondernemers konden maximaal drie uitdagingen aankruisen. Opmerkelijk is dat een derde van de ondernemers geen uitdagingen ondervindt. Regelgeving van de overheid staat veruit bovenaan, gevolgd door het vinden van personeel. Bij de overstap naar een meer circulair bedrijf is, naast regelgeving en personeel, ook netcongestie een belangrijke belemmering. Bij de transitie naar hernieuwbare energie zijn, naast regelgeving, ook nog de toegang tot subsidies en financiering een belemmering. Bij digitaliseringen worden naast regelgeving en personeel, vooral de toegang tot kennis en organisatorisch vermogen als belemmerende factoren genoemd.

***Figuur 3:** Welke van onderstaande uitdagingen ondervinden ondernemers bij het realiseren van hun doelstellingen?*

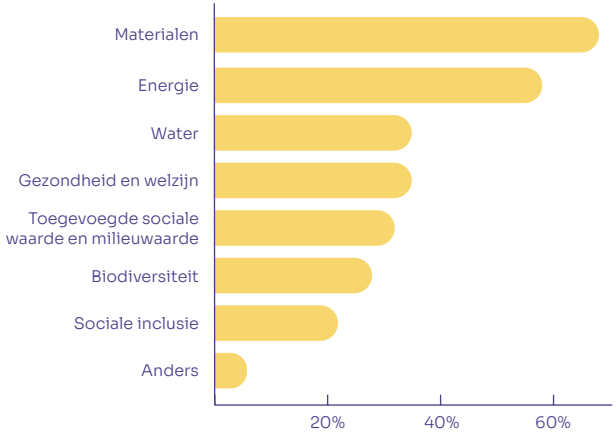
"De verhuurder werkt niet mee."

"Om dingen te repareren moeten onderdelen makkelijker verkrijgbaar zijn."

Planbureau Fryslân

Circulaire economie

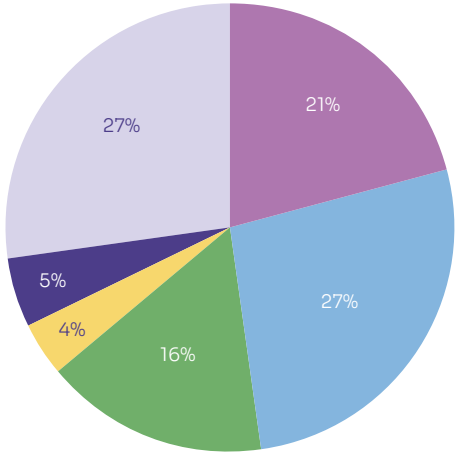
***Figuur 4:** Wat verstaan ondernemers onder het begrip 'circulaire economie'?*

De transitie naar een circulaire economie zet in op minder grondstoffen- en materialengebruik, ander grondstoffen- en materialengebruiken en het optimaal en intensief gebruik van materialen en producten.

Ondernemers mochten meerdere antwoorden aanvinken bij de vraag: Als u aan circulaire economie denkt, welke van onderstaande onderwerpen vindt u daar dan bij horen? Dit komt overeen met het model van de 7 pijlers dat Vereniging Circulair Fryslân gebruikt. Materialen (73%) en Energie (52%) springen eruit, maar ook de andere onderwerpen worden door circa 20 tot 35 procent van de ondernemers aangevinkt.

***Figuur 5:** Ons bedrijf streeft waar mogelijk naar 100% recycling van producten*

De helft van de bedrijven (48%) streeft naar recycling van producten en materialen. Veel zzp-ers (34%) hebben Niet van toepassing aangevinkt, maar dat geldt ook voor 12% van de bedrijven met personeel.

- Helemaal eens
- Enigzins wel
- Neutraal
- Enigzins niet
- Helemaal niet
- Niet van toepassing

Figuur 6: Op welke wijze werkt uw bedrijf aan het circulair maken van grondstofstromen?

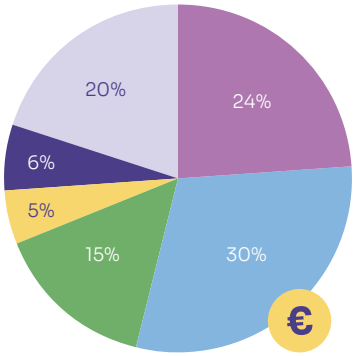

Circa een kwart van de bedrijven (27%) werkt aan het circulair maken van grondstofstromen. Van deze groep heeft ruim de helft (52%) inzicht in de grondstofstromen, bijna één vijfde (18%) heeft een plan.

Hernieuwbare energie

De omschakeling van het gebruik van fossiele brandstoffen (zoals olie, gas en steenkool) naar duurzame energiebronnen (zoals zon wind en waterkracht) om energie op te wekken

Figuur 7: Ons bedrijf heeft last van de stijgende energieprijzen.

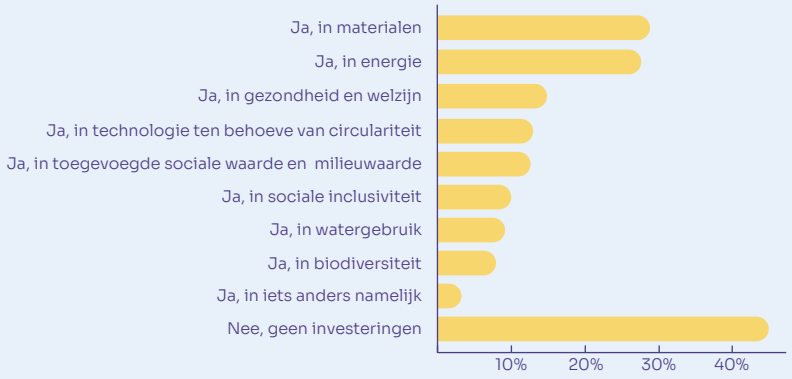
- Helemaal wel
- Enigzins wel
- Neutraal
- Enigzins niet
- Helemaal niet
- Niet van toepassing

Meer dan de helft van de bedrijven (54%) heeft last van stijgende energieprijzen.

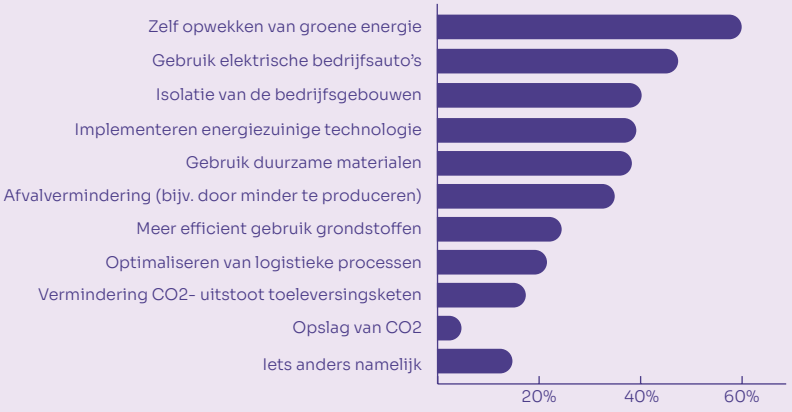
Planbureau Fryslân

Figuur 8: Is uw bedrijf bereid tot investeren in de circulaire economie? En zo ja, om wat voor investeringen gaat het?

Ondernemers konden meerdere opties aanvinken. Ruim 40 procent is niet bereid te investeren in circulaire economie. De bereidheid tot investeren is het hoogst in materialen en energie. De betekenis van het begrip (figuur 4) loopt niet parallel met de investeringen. Mogelijk biedt verdiepend onderzoek hier een verklaring voor.

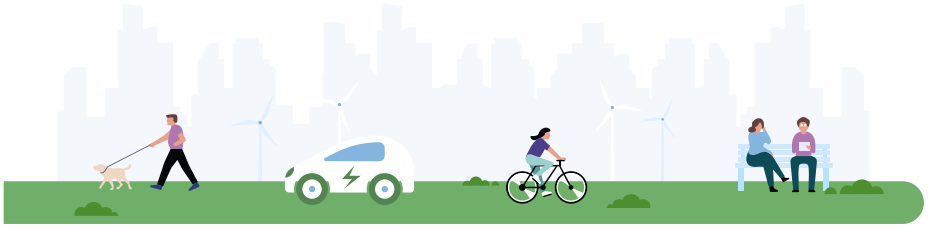
Figuur 9: Welke maatregelen treft uw bedrijf om de CO2-uitstoot te beperken?

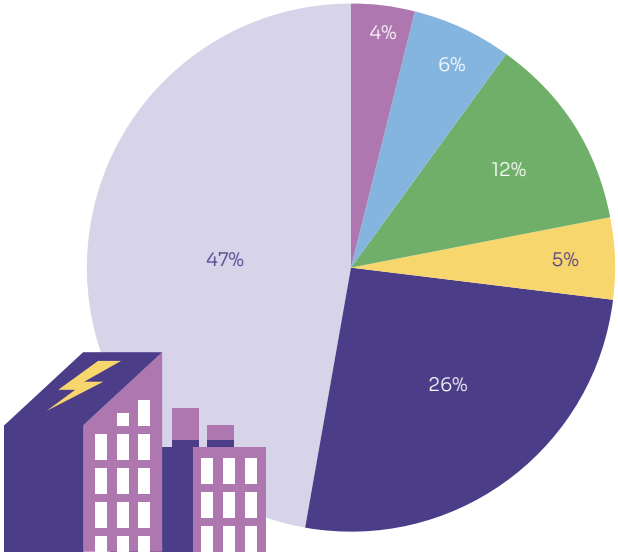
Eén op de vijf ondernemers geeft aan dat ze maatregelen treffen. Deze groep kon vervolgens meerdere maatregelen aanvinken. De belangrijkste maatregelen zijn het opwekken van groene energie (61%) en het gebruik van elektrische auto's (46%).

Kans

Met meer inzicht in de CO2-uitstoot worden wellicht meer effectieve maatregelen getroffen.

Figuur 10: *Ons bedrijf werkt voor de energievoorziening samen met andere organisaties.*

Voor de energievoorziening werkt 10 procent van de bedrijven samen met andere organisaties.

- Helemaal eens
- Enigzins wel
- Neutraal
- Enigzins niet
- Helemaal niet
- Niet van toepassing

Kans

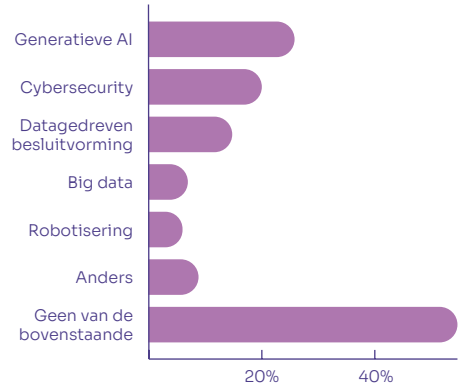
Mogelijk biedt een dergelijke samenwerking voor meer bedrijven voordelen, bijvoorbeeld op bedrijfsterreinen of als antwoord op de netcongestie.

Planbureau Fryslân

Digitalisering

De overstap naar het gebruik van digitale technologieën voor communicatie, informatieverwerking en opslag, met als doel efficiëntie, toegankelijkheid en snelheid te verbeteren.

Figuur 11: *In welke vormen van digitalisering en automatisering investeert uw bedrijf?*

Ruim de helft (55 %) van de ondernemers investeert niet in digitalisering. De grootste groep (26%) investeert in Generatieve AI, gevolgd door 19 procent in Cybersecurity. Ondernemers konden meerdere antwoorden aanvinken.

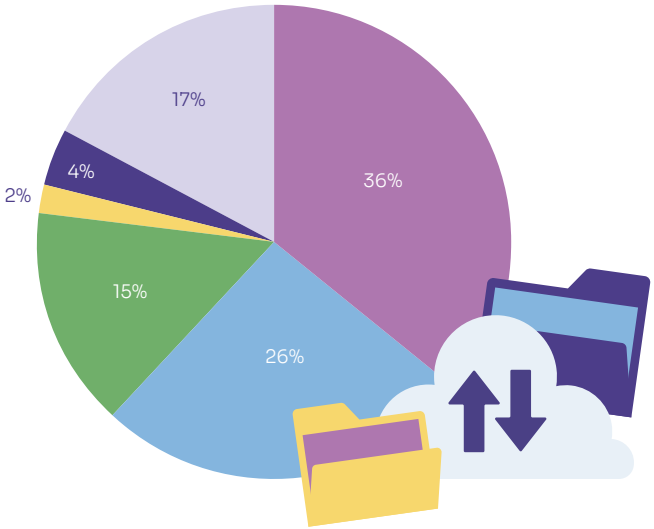
In 2024 gebruikte in Nederland 22,7 procent van de bedrijven met 10 of meer werkzame personen één of meer van de hierna genoemde zeven AI-technologieën. Dit was een toename van bijna 9 procentpunt ten opzichte van 2023. In de periode 2020-2023 was het gebruik van AI-technologie relatief stabiel, met een kleine piek in 2022.

De zeven AI-technologieën: machine learning, service robots of autonome voertuigen, robot-ondersteunende procesautomatisering, spraakherkenning, afbeeldingherkenning, text mining en natural language generation. (CBS, 2025)

Figuur 12: *Ons bedrijf ervaart aanzienlijke voordelen van digitalisering en automatisering.*

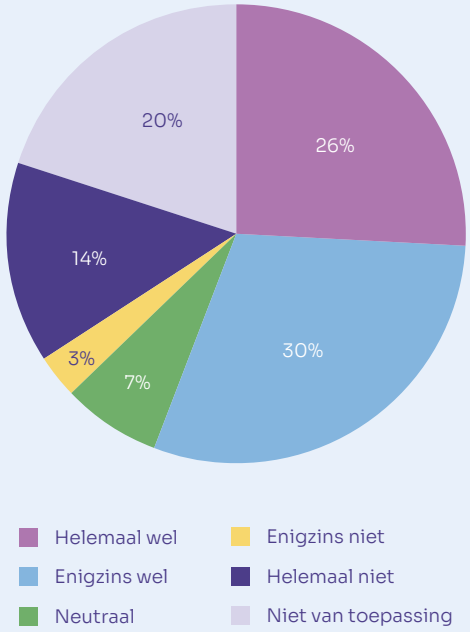
Ondernemers zijn optimistisch over de inzet van digitalisering. Circa 60 procent van de bedrijven ervaart voordelen van digitalisering en automatisering. Slechts één op de 10 ondernemers ervaart belemmeringen bij de overstap van analoog naar digitaal. Van deze bescheiden groep ervaart ruim een kwart moeizame toegang tot kennis en iets meer dan 20 procent beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel.

- Helemaal wel
- Enigzins niet
- Enigzins wel
- Helemaal niet
- Neutraal
- Niet van toepassing

Bijdrage van Ondernemers aan de maatschappelijke waarden.

Figuur 13: Ons bedrijf sponsort regelmatig lokale culturele- en/of sportevenementen

Meer dan de helft (55%) van de bedrijven sponsort regelmatig cultureleen/ of sportevenementen. De helft van de bedrijven (52%) draagt op een andere manier bij aan de mienskip. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van materialen, bedrijfsmiddelen, kennis en/of ruimte zoals een parkeerterrein. Familiebedrijven dragen meer bij aan de mienskip (resp. 68 en 58%) dan niet-familiebedrijven (resp. 49 en 50%).

"Ik breng mijn kennis in in de netwerken waaraan ik verbonden ben."

"Wij dragen bij aan de mienskip door bloemenstroken op weilanden, wandelroutes, etc."

Vervolg

Het is onze ambitie om de verkregen data verder uit te diepen en twee publicaties te wijden aan Circulaire economie en hernieuwbare energie en aan Digitalisering. Ook worden de data gebruikt in onderzoek van regiodeals.

Planbureau Fryslân

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden

(058) 234 85 00
info@planbureau.frl
www.planbureau.frl

Dit is een publicatie van Planbureau Fryslân.

Verantwoording: Panelonderzoek Planbureau Fryslân

Auteurs: Tonny Huisink, Gerian Kuiper en Siebren Kooistra.

Met dank aan de begeleidingscommissie: Emma Folmer (Campus Fryslân), WimDijkman (gemeente Leeuwarden), Jeroen de Boer (VNO-NCW), Arjen Schol (Ynbusiness) en Wouter Marchand (Planbureau Fryslân).

Mede mogelijk gemaakt door:
FB Oranjewoud en Provinsje Fryslân.